

MIT NYER A NÉPMŰVELŐ A NÉPMŰVELÉSI MUNKA RÉVÉN?

„A hivatás hangja mindinkább halkul és az emberi munka a megfizettségben leli kizárólagos magyarozatát... A hivatás helyét elfoglalja az anyagi előny” — mondja Rusznyák Gyula *A nő a modern társadalomban* c. munkájában. Ez a szellem jelentkezik a népművelésben is, pedig ennek a munkának nagymértékben eszményinek kellene lennie. Megértjük és mi is valljuk, hogy kenyérrel is él a népművelő. Munkájából anyagi előnyöket is vár. A nemzet jelenlegi állapotában a kultuskormány gondoskodik a munka szerény díjazásáról és a népművelő pedagógusok iskolán kívüli népművelési tevékenységének figyelembevételével, rangsorban való előrejutásáról. A mi célunk ez alkalommal az, hogy az ezeken kívül eső és inkább szellemi természetű előnyökre mutassunk rá, amelyekhez a népműveléssel foglalkozó munkatársunk jut.

Plátó azt kívánja a művésztől, hogy ismerje meg az anyagot, amellyel dolgozik. Tagadhatatlan, hogy a néppedagógus munkája sok rokonságot mutat a művészettel s ezért elengedhetetlen alapfeltétele: a népismeret. A népművelő ismerje a nép értelmi világát, erkölcsi felfogását, gazdasági viszonyait és szociális helyzetét. Aki ezek nélkül népművelésre vállalkozik, azon sem tudás, sem igyekezet nem segít: eredménytelenül dolgozik, nem fér a nép lelkéhez, nem tudja a népet irányítani. Az ilyen népművelő idegen a népnek, idegennek pedig a nép nem fed fel örömét, bánatát, azt nem ajándékozza meg bizalmával, szeretetével. Aki nem ismeri a népet, az nem is szeretheti; aki nem szereti és nem ismeri, az a nép hibáit hánytorgatni, ostorozni, gúnyolni szokta, az rendesen türelmetlen, fölényeskedő és mindenekfelett igazságtalan. Az „Aki mindent tud, az mindent megbocsát” — közmondás is itt leli magyarozatát. Aki ismeri a népet, az tudja a nép bizalmatlanságának, óvatosságának és tartózkodásának okát, tudja, hogy „konzervatívizmus” és „materializmus” nem mindenkor és nem minden mértékben bűne a föld népének.

A népművelési munka kiváló alkalom arra, hogy a néppedagógus betekintést nyerjen a néplelek titokzatos világába. A korcsmát, a pinceszert, a kortes-összejöveteleket, a vadászati alkalmakat a néptanulmányozás szempontjából senkinek sem ajánlhatjuk. Ezzel szemben esetet tudunk, amikor a falu tanítója, lelkésze a népművelési munka során ismerte meg a nép lelkének rejtett zugát, olyannak látta a falu lakosságát, amilyen eddig előtte sohasem volt, ámbár a faluban élt, a nép között, talán már nem egy évtizede. Nem egy tanító, lelkész, jegyző a népművelési munka után csodálattal és meglepődéssel jelentette ki: „Én eddig félreismertem a népemet”, vagy: „Csak most ismertem meg a népet!”

A népművelési munka egyik nagy hasznát abban is látjuk, hogy indítást, ösztönzést ad a továbbképzésre. A puztán, a falun lakó népművelő szinte kényszerítve érzi magát az önművelésre, tanulásra. Érzi, hogy jó népművelő nem lehet, ha nem él a haladás eszközeivel, ha műveltségi színvonala leszáll. A népművelési tevékenység megóv az elmaradástól, az elparlagiasodástól és az örök ifjúság szellemét árasztja. Apponyi Albert mondja önéletrajzában: „Örök ifjú maradtam, mert szakadatlanul tanultam és tanítottam”.

Az igazi népművelő kötelezettséget érez arra, hogy élete példaadó legyen. Mécs László szavai szerint: mindig vigyázz-állásban áll. Kötelességszerűen érzi szükségét, hogy derült legyen a lelke, emberbaráti minden cselekedete,

hogy a lelkétől távol tartsa a számító szellemet, a fegyelmezetlenséget — szóban és tettben. Nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy a népművelő jelleme és a munkája között szoros összefüggés van, azon elv alapján, hogy munkánk nemesíti jellemünket, jellemünk a munkánkat. Minden szó, minden gondolat visszazáll saját fejünkre, mint az ausztráliai őslakóknak sajátos fegyvere, a „bumerang“ (F. W. Foerster). A népművelés a legnemesebb értelemben vett munka, amellyel nemcsak másoknak, hanem magunknak is használunk. Faraday azt vallja, hogy ő azért, hogy egy előadásra készült, vagy egy cikket írt, többet nyert, mint amennyi haszna volt az előadás hallgatójának vagy a cikk olvasójának. Másszóval: az út értékesebb, mint az elért cél.

Az a népművelő, aki érzésekben és ismeretekben gazdag, szükségét érzi annak, hogy kincset a néppel megossza. Ezt az egyik görög bölcs így fejezte ki: „Boldogtalan volnék, ha ismerném a világ összes titkait és senki sem volna, akivel azokat közölhetném.“ Az eszményi népművelő lelki kényszert érez, hogy adjon azoknak, akik rászorulnak. Az ilyen adomány pedig nyereség magára az adományozóra. Minél többet ad az ember kultúrájából, annál nagyobb, erősebb lesz a lelke. Ha egy gyertyával más gyertyát gyújtunk, ezer gyertyát gyújtunk, — a gyertya fénye ugyanaz marad, csak a közös fény erősödik.

Öröm és gyönyörűség tölti el a népművelőt, amikor érzi, hogy lelki kincseit szórja, mások életét jobbra, szebbé és igazabbá teszi. A megelégedettség érzése költözködik lelkébe, az a megelégedettség, amely a jól végzett munka igazi jutalma.

Elismerés és hála jut a népművelőnek. Azonban nem gyorsan, nem könnyen és ez a hála nem hangos, nem lármás és nem anyagi. Igenis, a nép meghálálja a népművelőnek fáradozását. Sok megható és szép példát találunk erre. Néhány eset: menekülni kényszerült tanítót a falu népe azzal tartóztat, hogy maradjon, feleségével és gyermekeivel együtt holta napjáig eltartják. Más eset: az öreg tanító fiát hálából választják meg utódjául. Méheit szállítja a tanító néhány kilométerre eső méhlegelőre, de nincs lova és szekere. A falu népe ingyen ad, amennyi szükséges; aki nem adhat kocsit, az keze munkájával segít. De nem sorolom tovább, mert valóság, hogy az jut hálához, aki megérdemli. Azonban szögezzük le azt is, hogy a népművelés nem a háláért van, mert a népművelés nem erény, hanem kötelesség. Hálát várni sokkal csúnyább dolog, mint hálátlannak lenni — mondja Péterffy Sándor. A népnek finom érzéke van: megbántódik, ha látja, hogy valaki erőszakolja a hálát. Ide illik a Tolsztoj egy levelében említett következő eset: A szerzetes egy sebesült koldust talált az utcán, házába fogadja és ápolja. A koldus eleinte örül, de néhány hét elteltével mind szomorúbb lesz, komolyabb és ingerültebb, végül egy napon, amikor a szerzetes megint közeledik hozzá, a koldus haragosan rákiált: „Nem nézhetem arcodat, menj el tőlem, gyűlöllek, mert látom, hogy amit teszel, azt nem értem teszed, te nem szeretsz engem, te csak üdvözülni akarsz általam.“ Íme, ilyennek érzem a nép viszonyát mihozzánk. Eszünkbe jusson Tolsztoj története, amikor a nép hálájáról beszélünk, mert a népművelés önzetlen, emberbaráti és hazafias munka! „A népművelés történelmi misszió, de ha meg nem érezzük, nem vállaljuk, lebecsüljük és elvetjük magunktól, akkor történelmi ítéletünk... A tanultak rétege csak úgy nyerhet nemzeti jelentőséget, ha a népért, a nép között és a nép szolgálatában áll“ — írja Makkai Sándor.

Ime, röviden rámutattunk arra, hogy a népművelésből milyen előnyök háramlanak a népművelőre, de korántsem merítettük ki tárgyunkat, mert a népművelés minden ága más-más lelki erőket (szervezési, előadói készség) fejleszt a népművelőben. Igenis: a népművelés a jellemképzés, a kezdeményező és teremtő erő, az ismeretterjesztés és az emberi erények magasabbfokú iskolája, ezeken felül pedig a kötelességteljesítés széles mezeje, ezért semmiképen sem lehet terhes, fölösleges vagy céltalan törekvés. Simay István, *A felnőttek oktatásának reformja hazánkban* címmel, 1875-ben íródott és a szakirodalmunkban első ez irányú munka szerzője, megszívlelésre és követésre méltó szavakat mond: „Akkor, amikor megtettük azt, amit népünk műveltsége érdekében az idő szelleme szerint tenni lehetett, társadalmi állásunk emelése előbbrevitelében sem maradtunk el, s nem lettünk saját érdekünk iránt árulókká.“

Tamás József

KÉT HÓNAP VILÁGTÖRTÉNELEM

Hitler szeptember 2-i nürnbergi beszédjétől — Horthy Miklós november 11-i kassai bevonulásáig.

Már a nyár végének a külső és a belső politikában uralkodó viszonylagos csendjében is sejteni lehetett, hogy 1938 ősze nagy eseményeket hoz Közép-Európában és a Duna völgyében. A brit kormány félhivatalos jellegű küldöttének, Runciman lordnak a csehszlovák kormánnyal, főként pedig Benessel és Hodzsával folytatott végnélküli, de érezhetőleg meddő, hiábavaló tárgyalásai, valamint a szudétanémetiség vezérének, Henlein Konrádnak németországi utazásai, mind arra mutattak, hogy az őszi folyamán, inkább előbb, mint később, döntésre érik meg az egész csehszlovák kérdés. Ugyanakkor egész Európára sötét árnyékként feküdt rá az aggodalom, hogy a cseh-német ellentétből nem robban-e ki újabb európai vagy éppen világháború.

Az európai közvélemény sejtése pontosan valóra vált. A csehszlovák kormánynak azt a törekvését, hogy a szudétanémetiség három és fél milliónyi népcsoportját határain belül megtartsa, szeptember első napjaiban teljesen megghiúsultnak lehetett tekinteni. Hiába tették közzé Prágában szeptember 5-én a kormánynak úgynevezett „negyedik tervét“, amely Csehszlovákia kisebbségi népcsoportjainak a legszélesebbkörű önkormányzatot ígerte. A szudétanémeteknek egyetlen vágyuk és akaratuk volt: hazatérni a Birodalomba. Ekkorra már a nyugati közvélemény is belátta, hogy Csehszlovákia határainak megváltoztatása elkerülhetetlen szükségesség. A londoni „Times“ szeptember 7-i számában határozott formában tanácsolta a csehszlovák kormánynak, hogy nyugodjék bele ebbe a bármennyire fájdalmas, de elkerülhetetlen megoldásba. Ugyanakkor — jellegzetesen angol felfogással — azt is hangoztatta a nagy angol lap vezércikke, hogy Csehszlovákia idegen kisebbségeinek kiválása után fajlag egységesebb és így belsőleg sokkal erősebb állammá lehet.